

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lutego 2003 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krystyna Bednarczyk (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Maria Tyszel (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Wolna

w sprawie ze skargi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu
Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w. W. z dnia
9 marca 2000 r. IX 2 U ...z wniosku B. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o wcześniejszą emeryturę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 18 lutego 2003 r.,

kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 12 grudnia 2001 r.,

- 1) uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 marca 2001 r. i odrzuca skargę o wznowienie postępowania.**
- 2) zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawczynie kwotę 100 zł (sto złotych) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 12 grudnia 2002 r., oddalił apelację B. Ł. od wyroku Sądu Okręgowego Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych z dnia 22 marca 2001 r. Wyrokiem tym wydanym w wyniku wznowienia - na wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznego - postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem z 9 marca 2000 r., Sąd uchylił ten wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawczynie od decyzji Zakładu z 30 marca 1999 r., odmawiającej przyznania jej prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem wymagającym stałej opieki.

Wyrok ten został wydany w następującym stanie faktycznym: Organ rentowy decyzją z 30 marca 1999 r., odmawiającą przyznania wnioskodawczynie prawa do emerytury przewidzianej w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149), wydał na podstawie orzeczenia Lekarza Orzecznika, który stwierdził, że córka wnioskodawczynie D. Ł., ur. 5 stycznia 1972 r., jest częściowo niezdolna do pracy od dzieciństwa do stycznia 2000 r. Sąd Okręgowy, na podstawie dowodu z opinii biegłych sądowych, lekarzy specjalistów-psychiatry i psychologa ustalił, że jest ona od 27 listopada 1998 r. całkowicie i trwale niezdolna do pracy, zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczynie prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu powołanego wyżej rozporządzenia. Organ rentowy nie złożył wniosku o uzasadnienie tego wyroku i nie wniósł apelacji a więc wyrok z 9 marca 2000 r., uprawomocnił się z dniem 31 marca 2000 r. Powołując się na art. 114 ust. 2 pkt. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) 9 maja 2000 r. organ rentowy wniósł o wznowienie postępowania zakończonego tym wyrokiem zarzucając, że wnioskodawczynie nie spełnia warunków do wcześniejszej emerytury, ponieważ - jak wynika z opinii biegłych - jej córka D. stała się całkowicie niezdolna do pracy po ukończeniu 18 roku życia. Sąd Okręgowy wznowił postępowanie, oraz po przeprowadzeniu dowodów z uzupełniającej opinii tych samych biegłych oraz z opinii kolejnego biegłego, wyrokiem z 22 marca 2001 r. uchylił swój wyrok z 9 marca 2000 r., i oddalił odwołanie wnioskodawczynie od decyzji organu rentowego z 30 marca 1999 r. ponieważ żadna z opinii lekarskich nie dawała podstaw do ustalenia, że D. Ł. była całkowicie niezdolna do pracy już przed dniem 5 stycznia 1990 r., czyli przed ukończeniem 18 lat życia.

W kasacji od wyroku Sądu drugiej instancji oddalającego apelację wnioskodawczyni jej pełnomocnik, zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenia: art. 5, art. 217 w związku z art. 468 § 2 pkt 3 i art. 411 KPC oraz art. 114 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118) przez jego błędną wykładnię. Przedstawiając okoliczności uzasadniające rozpoznanie kasacji wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne co do prawidłowej wykładni przesłanek do wznowienia postępowania z art. 114 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r., zwanej dalej ustawą o FUS i „sprzeczności występujących w zapatrywaniach sądów co do zakresu tej regulacji, w tym wątpliwości co do tego że nie mają zastosowania w tym przypadku przepisy rozdziału III KPC”.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy wziął pod uwagę co następuje:

Kasacyjna podstawa naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 114 ustawy o FUS przez jego błędną wykładnię jest usprawiedliwiony. Podstawą faktyczną rozstrzygnięcia były, przyjęte za własne przez Sąd Apelacyjny, ustalenia Sądu pierwszej instancji, sprowadzające się do tego, że po ponowieniu postępowania dowodowego Sąd doszedł do przekonania, iż prawomocny wyrok tegoż Sądu z 9 marca 2000 r., był wadliwy. Sąd Apelacyjny akceptując to stanowisko całkowicie pominął zagadnienie, czy w sprawie zostały spełnione przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania poprzestając na stwierdzeniu, że: „Odmienny wynik postępowania prowadzonego przez Sąd Okręgowy w. W. pod sygn. IX 2 ... nie jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy i dlatego też strona pozwana słusznie domagała się wznowienie postępowania w oparciu o przepis art. 114 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy...” o FUS. Stanowisko Sądu Apelacyjnego jest błędne bowiem nie znajduje uzasadnienia w tych przepisach, które Sąd powołuje. W zakresie odnoszącym się do rozpatrywanej sprawy przepis art. 114 stanowi: „Prawo do świadczeń (...) ulega ponownemu ustaleniu (...), jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń... (ust 1)”. Natomiast, w myśl ust. 2 pkt 2. „Jeżeli prawo do świadczeń (...) ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w ust. 1 - występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych

dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje...”.

Zasadnie podniesiono w kasacji, że w rozpoznawanej sprawie organ rentowy występując do Sądu Okręgowego, jako organu odwoławczego w rozumieniu art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy o FUS, z wnioskiem o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem nie przedstawił ani nowych dowodów ani nie ujawnił też żadnych, nieznanych mu okoliczności, istniejących przed uprawomocnieniem się wyroku, uzasadniających ponowne rozpoznawanie sprawy mającej przymiot powagi rzeczy osądzonej. Przewidziane w art. 114 ustawy o FUS ograniczenie tego przymiotu nie może być stosowane zamiast zaskarżenia orzeczenia w zwykłym trybie odwoławczym. Wniosek o wznowienie postępowania w trybie art. 114 ustawy o FUS nie może służyć ominięciu przepisów dotyczących terminu i sposobu wniesienia środka odwoławczego przewidzianego w Kodeksie postępowania cywilnego i zakwestionowaniu prawomocnego orzeczenia sądowego, w każdym czasie, dogodnym dla strony zainteresowanej lub dla organu rentowego. Skład orzekający w sprawie, w pełni podziela pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w wyroku z 5 października 1994 r., III ARN 46/96, że: „zasadę ochrony osób, które nabyły prawa w dobrej wierze należy rozumieć również w ten sposób, iż uchybienia organu administracji nie mogą powodować ujemnych następstw dla obywatela działającego w dobrej wierze” (OSNAPIUS 1995 r., nr 5, poz. 58). Skoro organ rentowy, w przewidzianym prawem terminie nie wniósł apelacji od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 9 marca 2000 r., IX 2 U ..., to zakwestionowanie podstawy faktycznej stanowiącej jego podstawę, bez przedstawienia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności, z których wynika, że prawo do świadczenia nie istnieje to brak jest podstaw, do wznowienia postępowania sądowego w trybie art. 114 ustawy o FUS. Zaskarżony wyrok, oddalający apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy, o to samo świadczenie i między tymi samymi stronami zakończonej prawomocnym wyrokiem mimo, że organ rentowy, jako wyłączną przesłankę wniosku o wznowienie postępowania wskazał tylko własną ocenę opinii biegłych, odmienną od przyjętej za podstawę prawomocnego wyroku z 9 marca 2000 r., narusza nie tylko art. 114 ustawy o FUS, lecz także art. 365 § 1 w związku z art. 363 § 1 KPC. W konsekwencji, zarówno ten wyrok, jak wyrok Sądu pierwszej instancji są - stosownie do art. 369 pkt 3 KPC - dotknięte nieważnością.

Stwierdzenie nieważności wyroków czyni bezprzedmiotowymi rozważania zasadności pozostałych zarzutów kasacyjnych. Opowiadając natomiast na przedstawione zagadnienie prawne Sąd Najwyższy przypomina, że było ono niejednokrotnie przedmiotem orzecznictwa, wystarczy więc przypomnieć postanowienie Sądu Najwyższego z 14 stycznia 1997 r., II UKN 50/96 stwierdzające, że przepis art. 80 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin(Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) jest przepisem szczególnym wobec art. 399-416 KPC (OSNAPiUS 1997 r., nr 7, poz. 328). Ponieważ art. 114 ustawy o FUS odpowiada treścią art. 80 ustawy z 14 grudnia 1982 r., orzeczenie to zachowuje pełną aktualność.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie wskazanych wyżej przepisów oraz art. 393¹⁵ KPC Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku.